

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

Факультет іноземної філології

*До 300-річчя з Дня народження
Григорія Савича Сковороди*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ЛІНГВОДИДАКТИКИ

**Збірник наукових статей здобувачів вищої освіти
факультету іноземної філології
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди**

Випуск 4

Електронне видання

Харків – 2022

УДК 81'243
ББК 81.2
А 43

Редакційна колегія:

Подуфалова Т. В., канд. філол. наук, доцент, доц. каф. практики англ. усного і писемного мовлення, координатор з наук. роботи ф-ту іноземної філології (**головний редактор**); **Невська Ю. В.**, канд. філол. наук, доцент, доц. каф. англ. фонетики і граматики (**заст. головного редактора, відп. секретар**); **Князь Г. О.**, канд. філол. наук, доцент, декан ф-ту іноземної філології; **Кононова Ж. О.**, канд. філол. наук, доцент, доц. каф. англ. філології; **Кошечкіна Т. М.**, канд. пед. наук, доцент, доц. каф. нім. і романської філології; **Левченко Я. Е.**, докт. пед. наук, професор, проф. каф. англ. філології; **Перевозчикова К. А.**, голова СНТ ф-ту іноземної філології.

А 43 Актуальні проблеми іноземної філології і лінгводидактики [Електронне видання]: Збірник наукових статей здобувачів вищої освіти факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. Вип. 4. 359 с.

У збірнику представлено наукові статті здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, присвячені актуальним проблемам іноземної філології та методики навчання іноземних мов.

Для науковців, викладачів, аспірантів і студентів філологічних факультетів закладів вищої освіти.

УДК 81'243
ББК 81.2

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 11 від 16.11.2022 р.)

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2022

Петрушова Катерина. Типи адаптування англомовних автентичних текстів для читання у 10 класі	226
Пономаренко Денис. Мовна характеристика персонажа	229
Пономарьова Катерина. Роль уваги в оволодінні учнями старшої школи вміннями читання	233
Рождкова Катерина. Особливості перекладу фінансово-економічних багатокomпонентних термінів	236
Роман Тетяна. Екфрасис як літературне явище	241
Роменко Ірина. Сленгові одиниці на позначення представників чоловічої статі	245
Рудь Ганна. Когнітивні механізми метафор зі значенням мовленнєвої діяльності в сучасній англійській мові	248
Селіверстова Ірина. Прийоми підвищення концентрації уваги учнів старшої школи під час аудіювання	251
Siyi, Ying. Semantic Composition of English Compound Words	254
Сінько Олена. Гендерні стереотипи в англійській фразеології	257
Скирта Владислав. Потракткування модальності в сучасній лінгвістиці	262
Смелова Наталія. Підходи до вивчення політичного дискурсу в сучасному мовознавстві	265
Собченко Тетяна. Семантичні особливості англомовних лексичних номінацій ювелірних прикрас (на матеріалі сучасних словників)	268
Сорокіна Вікторія. Концепт НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ в англомовному дискурсі	275
Соснівська Анна. Різні аспекти та роль шлюбу в романі Джейн Остін «Емма»	278
Татарінова Марія. Мотивація й функціонування поетонімів у циклі романів С. Коллінз «Голодні Ігри»	283
Телевна Дар'я. Конструювання ідентичності франта в англійському драматичному дискурсі XVII століття	286
Тищенко Ірина. Образність у туристичному рекламному дискурсі	290
Ткачов Артем. Функціонально-стилістичні особливості спортивного медіадискурсу (на матеріалах коментарів до автоперегонів «Формула 1») ...	294
Ткачова Наталія. Вираження комунікативної агресії в політичному дискурсі (на матеріалах виступів Дональда Трампа)	298
Томашевська Олена. Телескопія на сучасному етапі розвитку лінгвістики ...	302

старшокласників на читанні, можна віднести: 1) розуміння учнями цінності й важливості завдання, що виконується, або інформації, яка сприймається під час читання; 2) рівень складності навчального матеріалу; 3) зацікавленість темою тексту; 4) наявність інтересу до вивчення англійської мови взагалі; 5) індивідуальні особливості учнів (особливості нервової системи, когнітивний розвиток тощо). На нашу думку, врахування вчителем цих факторів під час відбору навчальних матеріалів для формування в учнів старшої школи вмінь читання сприятиме збільшенню в учнів тривалості концентрації уваги на тексті й позитивно впливатиме на навчальну успішність старшокласників.

Перспективою подальших досліджень є розробка методичних прийомів для розвитку вмінь читання, які б надали можливість вчителю підвищити інтервал уваги учнів на тексті, що сприймається.

Література

1. Зайченко І.В. Педагогіка: підручник. 3-є видання, перероблене та доповнене. Київ: Видавництво Ліра-К. 2016. 608 с.
2. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: навч. посіб. 3-вид., виправ. Київ: Вища школа, 2004. 487 с.
3. Психологія діяльності та навчальний менеджмент: Навч. посіб. / М.В. Артюшина, Л.М. Журавська, Л.А. Колесніченко та ін.; За заг. ред. М.В. Артюшиної. Київ: КНЕУ, 2008. 336 с.
4. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.
5. Шагар В. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків, 2007. 551 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/427530.pdf

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ

Катерина РОЖКОВА

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент І. М. Каминін

Стаття присвячена розгляду способів перекладу багатокомпонентних фінансово-економічних термінів з англійської мови на українську. Вибір способу перекладу має враховувати декілька аспектів, а саме структуру терміна та зміст терміна. В результаті проведеного перекладацького аналізу зроблено висновок, що адекватний переклад багатокомпонентного терміна вимагає застосування граматичних та лексичних трансформацій. Це дозволяє враховувати типологічні відмінності двох мов, норми мови перекладу, а також передати зміст термінологічного словосполучення.

Ключові слова: багатокомпонентний термін, фінансово-економічний термін, способи перекладу, структура терміна, лексичні та граматичні трансформації.

The article is devoted to the ways of translating multicomponent financial and economic terms from English into Ukrainian. The choice of the translation method

should take into account several aspects, namely the structure of the term and the meaning of the term. As a result of the translation analysis, it was concluded that an adequate translation of a multi-component term requires the use of grammatical and lexical transformations. This allows taking into account the typological differences of the two languages, the norms of the target language, as well as conveying the meaning of a terminological phrase.

Key words: *multicomponent term, financial and economic term, translation methods, term structure, lexical and grammatical transformations.*

В останнє десятиліття потреба у вираженні нових понять спонукала лінгвістів звернути увагу на проблему галузевих терміносистем, які є наслідком зростаючого потоку технічної та наукової інформації, процесів взаємодії наук, збільшенням кількості термінів.

Відомо, що значення слова реалізується у межах висловлювання. Значення висловлювання також реалізується у тексті, а значення тексту – в ситуації спілкування. У процесі становлення та розвитку термінології будь-якої галузі науки структура терміна створюється на основі його змісту. Чим швидше розвивається технічний прогрес і наука, тим складнішими за своєю структурою стають лексеми, що виражають нові поняття та явища. Таким чином, в основі цього процесу лежить екстралінгвістичний фактор.

У цій статті ми розглянемо особливості перекладу англійської багатокомпонентної термінології в фінансово-економічній галузі.

Активна міжкультурна комунікація у різних професійних сферах потребує здійснення якісного адекватного перекладу вузькоспеціалізованих текстів з однієї мови на іншу. Невід'ємною складовою таких текстів останнім часом стають багатокомпонентні терміни (БКТ), основним завданням яких є найточніше найменування наукових понять та явищ. У результаті спостерігається тенденція до структурного ускладнення спеціальних наукових термінів, а БКТ починають займати свої позиції у словниках термінів поряд з одно- та двокомпонентними термінами.

Мета даної роботи – виявлення основних способів перекладу фінансово-економічних БКТ з англійської мови на українську, а також обґрунтування вибору способів перекладу з урахуванням типологічних особливостей кожної мови.

З точки зору перекладу БКТ становлять особливу складність, оскільки виступають як складний структурно-смісловий комплекс із певними зв'язками між компонентами. Звідси необхідною умовою успішного перекладу є розуміння як структури, так і змісту БКТ.

Розглянемо способи перекладу, які ми застосовували для перекладу термінів із нашої вибірки. Одним з таких способів є транспозиція.

За О. О. Селівановою транспозиція це “тип відношень між твірною та похідною основами слова, при якому твірна й похідна основи мають однакове понятійне ядро, однак різняться як частини мови” [10].

Розглянемо приклад: *Globalization is defined as a process that, based on international strategies, aims to expand business operations on worldwide level, and was precipitated by the facilitation of global communications due to technological advancements, and socioeconomic, political and environmental development.* – Глобалізація визначена як процес, заснований на міжнародних стратегіях, що має на меті **розширення ділових операцій** на світовому рівні та прискорений розвитком глобальних комунікацій унаслідок технічного прогресу, а також соціально-економічного, політичного та екологічного розвитку.

Розглянемо переклад компонентів англійського терміна "to expand business operations", який дає електронний словник "Multitran". To expand – розширювати, розвивати, поширювати; business – справа, фірма, постійне заняття, спеціальність, діловий, підприємницький, торговий; operations – операції, дії, експлуатація, ведення діяльності, оперативний підрозділ.

Співвіднесення кожної одиниці багатоконпонентного терміна з відповідним еквівалентом не склало особливих труднощів, оскільки перекладач скористався способом калькування. Але при цьому спостерігаємо заміну частини мови.

Англійський інфінітив при перекладі українською мовою набув форми віддієслівного іменника. Відповідно, англійський термін, утворений за моделлю «інфінітив + прикметник/ іменник + іменник» має український еквівалент з моделлю «іменник + іменник + іменник». При цьому слід зазначити, що англійське слово «business», як і більшість інших лексичних одиниць в англійській мові, може виконувати функцію іменника, і прикметника.

При виборі частини мови ми керувалися тим, що в українській мові у ролі визначення частіше виступають прикметники. Крім того, українська мова в порівнянні з англійською більш номінативна: вживання в мові іменників переважає над використанням дієслівних форм, тому перехід з віддієслівної частини мови в іменну – явище досить є розповсюдженим при перекладі загальноновживаної лексики в текстах з економіки [3].

Ми робимо компонентний аналіз для досягнення адекватного перекладу, суть якого в тому, що ми уточнюємо значення кожного компонента і встановлюємо типи семантичних зв'язків між компонентами.

Розглянемо інший приклад: *Along with increasing sales, increasing prices is a way for companies to constantly increase their bottom lines and essentially grow.* – Поряд із збільшенням продажів, підвищення цін є для компаній способом **постійного збільшення чистого прибутку** та суттєвого зростання.

Компоненти терміна «to constantly increase bottom lines» мають такі значення: to – частка (не перекладається українською мовою) constantly – постійно, безперервно, незмінно; increase – збільшення, зростання, множення; bottom – низ, нижня частина, кінець, суть, дно.

Моделі термінів, які були проаналізовані, виглядають наступним чином: «прислівник + інфінітив + прикметник / іменник + іменник» - *to constantly increase bottom lines* і «прикметник + іменник + іменник + іменник» - *постійне*

збільшення чистого прибутку. Отже, відбувається часткова заміна відразу двох лексичних одиниць.

Метод модуляції (сміслового розвитку) застосовують у процесі перекладу у разі потреби знаходження такого еквівалента, значення якого логічно впливало б із значення вихідної одиниці [4]. При цьому часто значення іншомовного слова та його еквівалента мають причинно-наслідкові відносини.

Розглянемо приклад: *Whether your business is new or old, it needs efficient business accounting for growth and sustainability.* – Якою б не була ваша фірма, яка або нещодавно з'явилася, чи давно існувала, **бухгалтерський облік** необхідний для її зростання та перспективного розвитку.

Компоненти англійського терміна "business accounting" мають такі основні значення: business – справа, фірма, постійне заняття, спеціальність, діловий, підприємницький, торговий; accounting — бухгалтерія, звітність, ведення обліку [9].

Якби ми у процесі перекладу терміна скористалися калькуванням, словосполучення «business accounting» мало б форму «фінансова звітність фірми». Для того, щоб запропонувати адекватний еквівалент для мови перекладу у відповідній ситуації, ми застосовуємо метод смислового розвитку та визначаємо переклад терміна як «бухгалтерський облік», що є наслідком «фінансової звітності» і точніше визначає рід економічної діяльності суб'єктів по відношенню до смислового контексту.

Один із поширених способів перекладу – комбінований. Цей спосіб застосовується перекладачами у випадках, коли використання лише однієї перекладацької трансформації недостатньо для адекватного перекладу терміна [8].

Розглянемо приклад: *This increase in the general price level of goods and services in an economy is inflation, measured by the Consumer Price Index and Producer Price Index.* Перекладемо кожен компонент терміна: Consumer – споживач, замовник, клієнт, споживчий; Price – ціна, нагорода, цінність, призначати ціну; Index - показник, алфавітний покажчик, індекс, постачати вказівником, індексний.

Модель англійського терміна *Consumer Price Index* складається з трьох одиниць «іменник + іменник + іменник». Український еквівалент також представлений трьохкомпонентним терміном, але з іншим складом частин мови «іменник + прикметник з іменником у непрямому відмінку». Отже, використовується комбінація із двох способів організації терміна: управління (індексом цін) та узгодження (споживчих цін) [2].

Аналогічної моделі організації англійського терміна немає. Всі слова англійського терміна пишуться з великої літери, українські еквіваленти – з малої.

При перекладі терміна ми використовуємо відразу кілька способів. Для перекладу кожного компоненту використовується прийом калькування. Потім визначається головний елемент терміна – "Index", оскільки іменники "Consumer" і "Price" виступають у ролі означення для "Index", в англійському реченні вони займають місце безпосередньо перед ним. Але в українській в ролі означення

іменника зазвичай виступають прикметники. І тут переклад мав би виглядати так: «споживчий ціновий індекс» [7]. Але такий переклад не вносить ясності, а значить, не відповідає вимогам наукового тексту, тому нам доводиться скористатися способом перестановки, який тягне за собою при перекладі терміну використання родового відмінка: «індекс споживчих цін». Такий переклад характеризується смисловою точністю та гармонійно вписується у контекст економічної проблематики [8].

Розглянемо інший приклад: *This could occur because of scarcity of raw materials, an increase in the cost of labor and/ or an increase in the cost of importing raw materials and labor (if they are overseas), which is caused by a depreciation in their home currency.* – Це може статися через **дефіцит сировини**, збільшення вартості трудових ресурсів та/або підвищення цін на імпортовану сировину та трудові ресурси (якщо вони знаходяться за кордоном) внаслідок знецінення вітчизняної валюти.

Визначаємо значення кожного компонента, які зафіксовані у словнику: *scarcity* – недолік, брак, убогість, рідкість, дефіцит; *of* – прийменник, не перекладається українською мовою; *raw* – сирий, неварений, сировина, здирати шкіру; *materials* – сировина, речовини, продукти, матеріали.

Модель англійського терміна *scarcity of raw materials* має наступну структуру «іменник + прийменник + прикметник + іменник». Український еквівалент *дефіцит сировини* складається з «іменника та іменника у непрямому відмінку». Вже за структурами моделей можна припустити, що у перекладі застосована компресія. Розглянемо цей процес детальніше. Методом калькування перекладаємо кожен компонент, тобто використовуємо значення, яке є першим у словнику.

Але тоді переклад терміна був би таким: «дефіцит сирої сировини» або «дефіцит сирого матеріалу», при цьому обидва варіанти перекладу не можна назвати вдалими; у першому випадку ми спостерігаємо тавтологію, що не прийнятно для текстів наукового стилю, а другий варіант не підходить для текстів економічної проблематики з міркувань лексичної семантики. Тому калькування застосовується лише до перекладу першого компонента, при перекладі двох останніх елементів застосовується компресія [7].

Слід зазначити, що компресія завжди економить текстовий простір, що є важливим при перекладі текстів наукового стилю. Крім того, ми спостерігаємо і використання родового відмінка при перекладі терміна: дефіцит (чого?) сировини. Таким чином, ми для вибору адекватного еквівалента англійському терміну застосували три способи перекладу: калькування, компресію та переклад з використанням родового відмінка.

Нами було розглянуто використання різних прийомів перекладу фінансово-економічних термінологічних словосполучень. У зв'язку з наявністю стилістичних та лексико-граматичних відмінностей в англійській та українській мовах виділити конкретний перекладацький прийом, який би застосовувався при перекладі багатокомпонентних термінів, практично неможливо. Переклад відбувається лише на рівні самих компонентів, спочатку визначається смислове

ядро терміна, та інші компоненти вишиковуються в потрібну послідовність. При цьому важливо враховувати відмінності відмінкових систем, тип синтаксичних зв'язків, а також логіку представлення компонентів обох мов. В результаті проведеного нами підрахунку загальної кількості випадків застосування кожного із згаданих прийомів, використаних при передачі всіх аналізованих нами багатокомпонентних фінансово-економічних термінів, було виявлено, що найбільш частотними трансформаціями при перекладі багатокомпонентних термінів є заміна порядку слідування компонентів, описовий переклад та калькування, субституція з використанням родового відмінка та прийменників.

Література

1. Єлісеєва С.В. Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій. Наукові праці. Філологія. Мовознавство. Миколаїв, 2015. Вип. 243. С. 32–36.
2. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
3. Книшенко Н. Багатокомпонентні терміни української дорожньо-будівельної терміносистеми. Наукові виклади. 2014. № 3. С. 62–66.
4. Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: навчальний посібник. Київ : ІНКІОС, 2001. 290 с.
5. Коптілов В.В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ: Юніверс, 2002. 208 с.
6. Корунець І.В. Порівняльна типологія англійської та української мов. Київ : Наукова думка, 2003. 285 с.
7. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця : «Нова Книга», 2003. 448 с.
8. Лепеха Т.В. Лексико-семантичні та словотвірно-структурні особливості судово-медичної термінології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова», Дніпропетр. держ. ун-т. Дніпро, 2000. 19 с.
9. Онлайн-словник “Multitran” [Електронний ресурс]. URL: <https://www.multitran.com/> (дата звернення: 18.09.2022).
10. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. К, 2006. 688 с.

ЕКФРАСИС ЯК ЛІТЕРАТУРНЕ ЯВИЩЕ

Тетяна РОМАН

Науковий керівник – кандидат філологічних наук, доцент Н. С. Алексєєва

У статті йдеться про поняття екфрасису та різновиди цього явища, надається класифікація екфрасису. Стверджується, що екфрасис вміщує інформацію про соціо-культурну ідентичність автора твору Також йдеться про функцію екфрасису в романі О. Уайльда «Портрет Доріана Грея», яка